

DISKRIMINACIJA ŽENA U SPORTU

Marija Harča¹, Olivera Petrak¹

¹Zdravstveno veleučilište u Zagrebu

Sažetak

Sa spolnom diskriminacijom možemo se susresti na raznim područjima, pa tako i u sportu. Diskriminacija u svijetu sporta prisutna je od samog početka kada žene radi svoje krhkosti, slabosti i zdravstvenog stanja, s obzirom da su rađale, nisu smjele sudjelovati ni u kakvom obliku tjelesne aktivnosti. S obzirom da se sport smatrao muškom aktivnošću, razvilo se tradicionalno zanemarivanje i omalovažavanje žena sportašica te podcjenjivanje njihovih sposobnosti i rezultata. Podcjenjivanje je osobito istaknuto u tzv. „muškim“ sportovima kao što su nogomet, boks, borilačke vještine. Sportašice doživljavaju diskriminaciju i od strane medija. Budući da su mediji važni u oblikovanju ljudskih stavova, njihova odgovornost za nepravedan položaj sportašica je izrazita. Primjerice, mediji često naglašavaju fizički izgled sportašica, zanemaruju njihova sportska postignuća te ne prenose njihove rezultate, čime uzrokuju nezainteresiranost publike za ženski sport. Sportašice su diskriminirane i od strane samog vodstva njihova sporta, koji čini razliku u ulaganjima u sport ovisno o spolu i plaćenosti sportaša i sportašica. Sportašice su najčešće puno manje plaćene od svojih muških kolega što se opravdava time da sportašice klubovima ili savezima donose manju zaradu. Razlike su prisutne i po pitanju pravila odijevanja: sportašice obično na sportskim natjecanjima moraju nositi oskudniju i usku odjeću, za razliku od svojih muških kolega, što povećava učestalost neprimjerenih seksualnih ponašanja i govora prema sportašicama. Smatra se da sve dok postoji izrazita razlika u zastupljenosti oba spola u vodećim tijelima, do izjednačavanja i ravnopravnosti sportaša i sportašica teško može doći. Naime, u sportskom je vodstvu vrlo mali broj žena, a i ako su prisutne, često su potisnute i nadglasane od strane muških kolega. Katkad dolazi do pobuna samih sportašica, no to je gotovo uvijek popraćeno samo kao skandal i njihov privremeni protest.

Ključne riječi: diskriminacija, rod, spol, sport, stereotipi,

1. Uvod

„Sport obuhvaća sve oblike fizičke aktivnosti koje kroz neorganizirano ili organizirano sudjelovanje ima za cilj izražavanje ili poboljšavanje fizičke spremnosti i mentalnog blagostanja, stvaranje društvenih odnosa ili postizanje rezultata na natjecanjima svih razina“, navodi Vijeće Europe (Nedić i Škerbić, 2020). U današnjem svijetu sport se smatra ogledalom pojedine države. Većina država u sport ulaže velike resurse kako bi neposredno iskazale svoju snagu i kvalitetu. Zahvaljujući izrazito velikoj popularnosti sporta, države mogu stjecati ugled i poštovanje širom svijeta. Upravo to je razlog zašto bi se države trebale izboriti za ravnopravnost spolova u svijetu sporta (Pfister, 2011).

Sport je u početku bio rezerviran isključivo za muškarce, dugi niz godina ženama je bio zabranjen. Dominacija muškaraca uzrokovala je tradicionalno smatranje sporta muškom aktivnošću te pogodovala razvoju stereotipa o ženama sportašicama (Katsarova, 2019). Ti stereotipi prisutni su i u današnjem društvu, a uzrokuju percipiranje žena manje sposobnima i krhkima (Senne, 2016).

Spolna nejednakost u sportu prisutna je u pristupu i bavljenju sportom, tjelesnom odgoju, podjeli odgovornosti, sudjelovanju u sportskim upravnim tijelima, donošenju odluka, resursima i plaćama, financijskim poticajima, sportskim objektima, medijskoj praćenosti i pokrivenosti, reintegraciji na tržište rada nakon završetka sportske karijere, nasilju, uznemiravanju i zlostavljanju (Conseil de l'Europe, 2023). Žene su u svijetu sporta diskriminirane i u ulozi trenerica, članica vodećih tijela klubova i organizacija, sportskom

novinarstvu, pa čak i u gledateljstvu, što uvelike doprinosi daljnjem razvoju rodnih stereotipa te osnažuje mušku dominaciju u području sporta (Dekšnyté, 2013). Unatoč tome, promjene su moguće.

Cilj ovog rada jest opisati problematiku diskriminiranja žena u sportu: na koje se sve načine rodna diskriminacija očituje u svijetu sporta, kao i otkriti postojeće strategije i prakse u svrhu poboljšanja spolne ravnopravnosti u sportskom svijetu.

2. Povijest ženskog sporta

Tijekom povijesti dominantan stav bio je da je sport namijenjen isključivo muškarcima (Depauw, Bonace i Karwas, 2013). Pierre de Coubertin 1894. godine utemeljio je Olimpijske igre (OI) čije je glavno polazište bilo slavlje muževnosti. Sport se smatrao spojem mišića i mozga što posjeduju samo muškarci, dok su žene za to bile „nesposobne“, a sport je za njih bio opasan iz medicinskih i estetskih razloga (EHNE, 2020; Meier, Konjer i Krieger, 2021). Smatralo se da je žena nježna i krhka te bilo koji oblik tjelesne aktivnosti može oštetiti reproduktivne organe ili dovesti do slabog potomstva (CSP, 2023).

Unatoč nezadovoljstvu mnogih osnivača, 1900. godine ženama je dozvoljeno sudjelovanje na igrama, no u ograničenom broju i sportovima. Od sveukupno 997 sudionika, 22 su bile žene, a njihovo sudjelovanje bilo je ograničeno na „ženske sportove“ tipične za žene u aristokraciji: jedrenje, krocket, jahanje te umjetničko klizanje (EHNE, 2020), dok su tenis i golf na travi bili namijenjeni isključivo ženama (CSP, 2023). Na OI 1912. godine ženama je dozvoljeno sudjelovanje u vodenim sportovima koji se nisu smatrali napornima, budući da se nije moglo vidjeti koliko se žene oznoje (Wei-Haas i Mansky, 2016).

Predsjednica ženskog sportskog centra „Femina sport“, veslačica Alice Milliat 1917. godine započela je borbu za sudjelovanje žena u svim olimpijskim sportovima. Međutim, Međunarodni olimpijski odbor (MOO) činili su isključivo muškarci te su 1919. godine u Antwerpenu odbili feminizaciju u sportskim natjecanjima. Milliat je 1921. godine osnovala Međunarodnu žensku sportsku federaciju (FSFI), a godinu dana kasnije u Parizu pokrenula je ženske OI poznate kao Heine igre, kojima je kasnije promijenjen naziv u Ženske svjetske igre. Na OI žene su i dalje bile u manjini te ograničene na određene sportove, dok se na Svjetskim ženskim igrama broj kategorija značajno povećao, uz znatnu podršku gledatelja. Radi uspješnih rezultata žena u sportu, na OI 1928. godine u Amsterdamu omogućeno je njihovo gotovo ravnopravno sudjelovanje. Ženama je prvi put omogućeno da sudjeluju u utrkama na 100, 400 i 800 metara te u skoku u vis (EHNE, 2020). Međutim, nakon toga ponovno im je zabranjeno sudjelovanje u utrci na 800 metara jer su nakon nje sportašice bile zadihane i znojne. To je izazivalo zgražanje publike, a u novinskim naslovima nazvali su ih „Jedanaest bijednih žena“. Navedena zabrana trajala je sve do 1960.-e godine (Wei-Haas i Mansky, 2016).

Uvjerena da je na pomolu ponovno kontroliranje ženskog sporta, FSFI 1930. godine nanovo organizira ženske igre. Usljed ostvarivanja vrhunskih rezultata i dobre medijske popraćenosti, MOO predlaže uključivanje sportašica u zabranjene sportove, pod uvjetom da ženske igre prestanu. FSFI odgovara zahtjevom za izbacivanjem žena s OI kako bi se mogle u potpunosti posvetiti ženskim igrama, no zahtjev je odbijen. Posljednje ženske igre održane su 1934. godine u Londonu nakon kojih je do 1970.-ih godina uslijedila usporena feminizacija sporta (EHNE, 2020). Od 1970.-ih do 1990.-ih kao rezultat aktivnosti FSFI-a ostvaren je velik porast sudjelovanja žena u sportu (Meier, Konjer i Krieger, 2021). Međutim, u uspješnost i snagu žena sumnje su i dalje postojale, što je rezultiralo testiranjem sportašica koje su postigle

iznimno dobre rezultate kako bi se potvrdio njihov spol. Prvo takvo testiranje provedeno je na OI 1968. godine, a provodilo se sve do 1999. godine (CSP, 2023).

1994. godine na Svjetskoj konferenciji o ženama i sportu donesena je Brightonska deklaracija koja potiče razvoj rodno ravnopravnog sustava sporta. MOO priznao je navedenu deklaraciju te je od kraja 20.-og stoljeća ženama omogućeno sudjelovanje u svim sportskim disciplinama na OI (Meier, Konjer, Krieger, 2021). OI 2012. godine bile su prve na koje su sve zemlje sudionice poslale barem jednu sportašicu (Wei-Haas i Mansky, 2016).

3. Razlike u rezultatima

Često se navodi kako su muškarci uspješniji sportaši od žena koje ne mogu konkurirati muškarcima u sportskim rezultatima. Navedeno se potvrđuje boljim performansama i brojkama u korist muškaraca (Crnković i Tančik, 2019). Ipak, razlike u svjetskim rekordima žena i muškaraca nisu velike, kreću se u rasponu do 15% (Ponorac, Palija i Popović, 2013). Objašnjenje navedene razlike leži u anatomskim i fiziološkim razlikama žena i muškaraca (Crnković i Tančik, 2019). U pubertetu dolazi do promjena endokrinih funkcija koje djeluju na spolno funkcioniranje djevojčica i dječaka čime do izražaja dolaze razlike u anatomskoj i fiziološkoj građi žena i muškaraca. Anatomske i fiziološke razlike glavni su prediktori razine sportskih postignuća. Najveće odstupanje vidljivo je u građi zdjelice koja je kod žena šira i prilagođena porođajnom procesu (Ponorac, Palija i Popović, 2013), što djeluje na anatomske položaj donjih ekstremiteta koji su u pravilu kod žena više pokretni zbog smanjenja kuta između vrata i trupa femura. Također, težište tijela je niže što poboljšava balans i koordinaciju. Žene imaju fleksibilnije zglobove (Kinkela, Moretti i Đonlić, 2011), a time i veći opseg pokreta, što ih čini uspješnijima u sportovima poput gimnastike, plesa i plivanja, ali su i sklonije ozljedama zbog slabijih ligamenata. S druge strane, muškarci imaju mehaničku nadmoć uslijed većih i dužih kostiju te veće zglobne površine, što pruža bolju potporu mišiću. Navedeno muškarcima omogućuje veliku snagu prilikom bacanja ili udaranja, s malim rizikom od nastanka ozljeda (Crnković i Tančik, 2019).

Žene općenito imaju manju tjelesnu masu i manji udio mišićnog tkiva. Udio mišićne mase kod sportašica iznosi otprilike 40%, a kod sportaša oko 50% (Crnković i Tančik, 2019) uslijed anaboličkog djelovanja testosterona (Ponorac, Palija i Popović, 2013). Muškarci imaju veći udio brzih mišićnih vlakana tipa II koja uzrokuju brze i snažne mišićne kontrakcije. Mišićna vlakna tipa II općenito su veća i šireg promjera od onih koja prevladavaju kod žena, sporih mišićnih vlakana tipa I (Edman, 2022). Potonja vlakna uzrokuju dugotrajne i kontinuirane mišićne aktivnosti, pa otuda razlika u većoj snazi muškaraca, posebice u gornjem dijelu tijela, i većoj izdržljivosti žena (Nuzzo, 2023; Kinkela, Moretti i Đonlić, 2011).

Količina i raspodjela masnog tkiva u tijelu uvelike utječe na snagu, izdržljivost, brzinu i agilnost. Što je postotak masnog tkiva veći, to je manja apsolutna snaga koju mišić može proizvesti, što opet muškarcima pruža veću snagu u odnosu na žene. Udio masnog tkiva kod žena iznosi otprilike 18%, a kod muškaraca oko 12% ukupne tjelesne mase (Crnković i Tančik, 2019). To je posljedica djelovanja estrogena koji potiče skladištenje masnoća u potkožnom tkivu, ponajviše u području gluteusa i bedara, tkivu dojki itd. (Ponorac, Palija i Popović, 2013). Posljedično, žene teže postižu maksimalnu brzinu kretanja i podizanja tijela, odnosno skok u vis ili dalj (Crnković i Tančik, 2019).

Značajna razlika u korist muškaraca vidljiva je i u području disanja i rada srca. Žene imaju manji opseg grudnog koša. Frekvencija rada srca te frekvencija disanja u minuti nešto je veća kod žena, no muškarci imaju veći udarni i minutni volumen srca, vitalni kapacitet te

ventilaciju pluća. Samim time, muškarci imaju i veću potrošnju kisika za 20-30%, pa će u obavljanju iste fizičke aktivnosti žena potrošiti znatno više energije (Crnković i Tančik, 2019).

Ne treba zanemariti ni psihološke karakteristike poput borbenosti, rivalstva i agresije koje su više prisutne kod muškaraca, a također imaju udjela u sportskim postignućima (Đonlić, Moretti i Kinkela, 2009).

Sve navedene razlike očituju se u sportskim izvedbama i rezultatima, odnosno muškarci su gotovo uvijek uspješniji od žena, izuzev sportova koji zahtijevaju fleksibilnost (gimnastika, ples, plivanje) (Crnković i Tančik, 2019).

4. Razlike u zaradama

Časopis Forbes svake godine objavljuje popis najbolje plaćenih sportaša na svjetskoj razini. Tenisačica Serena Williams srušila je sve rekorde zarade u svijetu ženskog sporta te se probila na popis pedeset najbolje plaćenih sportaša na svijetu čak 6 puta. Na navedenom popisu našle su se još samo tri žene: Naomi Osaka, Maria Sharapova i Li Na (Forbes, 2023). Upravo je tenis sport koji pruža prilično jednake mogućnosti zarade ženama i muškarcima; tenisačice su se izborile da njihove nagrade s turnira budu što sličnije nagradama za tenisače. Teniski turniri Grand Slam, od 2017. godine postigli su potpunu ravnopravnost zarade za tenisače i tenisačice, pa su tenisačice rijetke sportašice koje imaju mogućnost dospjeti na listu najbolje plaćenih sportaša (Men's Journal, 2023).

Popis najbolje plaćenih sportašica svijeta 2022. godine predvode dvije tenisačice, Naomi Osaka s godišnjom zaradom od 51,1 milijuna dolara i Serena Williams sa 41,3 milijuna (tablica 1). Iako se njihova zarada može usporediti s muškom, već kod treće najbolje plaćene sportašice Eileen Gu, koja zarađuje upola manje od drugoplasirane Williams, vidljiva je izrazito manja plaćenost sportašica. Među deset najbolje plaćenih sportašica nalazi se još pet tenisačica (Forbes, 2023).

Tablica 1. Deset najbolje plaćenih sportašica tijekom 2022. godine sa zaradom izraženom u milijunima dolara (Forbes, 2022)

RANG	SPORTAŠICA	SPORT	ukupna zarada	na terenu	izvan terena
1.	Naomi Osaka	Tenis	51,1	1,1	50
2.	Serena Williams	Tenis	41,3	0,3	41
3.	Eileen Gu	Skijanje slobodnim stilom	20,1	0,1	20
4.	Emma Raducanu	Tenis	18,7	0,7	18
5.	Iga Świątek	Tenis	14,9	9,9	5
6.	Venus Williams	Tenis	12,1	0,1	12
7.	Coco Gauff	Tenis	11,1	3,1	8
8.	Simone Biles	Gimnastika	10,0	0	10
9.	Jessica Pegula	Tenis	7,6	3,6	4
10.	Minjee Lee	Golf	7,3	4,8	2,5
Ukupna zarada sportašica			194,2	23,7	170,5

Vidljive su izrazito velike razlike sportaša i sportašica u zaradi. Najbolje plaćeni sportaš Cristiano Ronaldo zaradio je 136 milijuna dolara (tablica 2), dok je najbolje plaćena sportašica zaradila 51,1 milijun.

Tablica 2. Deset najbolje plaćenih sportaša u 12 mjeseci tijekom 2022/23. godine sa zaradom izraženom u milijunima dolara (Forbes, 2023a)

RANG	SPORTAŠ	SPORT	ukupna zarada	na terenu	izvan terena
1.	Cristiano Ronaldo	Nogomet	136	46	90
2.	Lionel Messi	Nogomet	130	65	65
3.	Kylian Mbappé	Nogomet	120	100	20
4.	LeBron James	Košarka	119,5	44,5	75
5.	Canelo Álvarez	Boks	110	100	10
6.	Dustin Johnson	Golf	107	102	5
7.	Phil Mickelson	Golf	106	104	2
8.	Stephen Curry	Košarka	100,4	48,4	52
9.	Roger Federer	Tenis	95,1	0,1	95
10.	Kevin Durant	Košarka	89,1	44,1	45
Ukupna zarada sportaša			1 113,1	654,1	459

Godišnja zarada deset najbolje plaćenih sportaša iznosi oko jedne milijarde i 113 milijuna dolara, dok sportašice zarade „oskudnih” 194,2 milijuna. Sportaši veći dio svoje zarade ostvaruju na terenu, odnosno plaćom, dok sportašice većinom zarađuju izvan terena putem sponzorstva (Galović, 2020), što ukazuje da je ženski sport manje plaćen (Morgan, 2021). Usprkos tome što sportašice više zarađuju izvan terena, putem marketinga i sponzorstva, tijekom 2022. godine zaradile su 170,5 milijuna dolara, a sportaši 459 milijuna. Navedeno govori da kompanije za suradnju radije biraju sportaše nego sportašice te su pritom sklone izdvajanju veće količine novaca (Forbes, 2022,2023a). Iako zarada sportašica raste, to ne dolazi do izražaja jer paralelno raste i zarada sportaša čime razlike u plaćenosti ostaju poprilično iste. Ipak, pozitivno je što se brendovi i kompanije s vremenom sve više okreću sportašicama (Forbes, 2023).

5. Razlike u pravilima odijevanja

Neravnopravnost sportašica i sportaša prisutna je i u kodeksu odijevanja tijekom sportskih natjecanja, no tu zadnjih godina možemo uočiti bitan napredak. U sportu je oduvijek postojao seksizam koji je narušavao poziciju sportašica stavljajući fokus na njihov fizički izgled, a tek onda na performanse i rezultat. U mnogim sportovima sportašice su se morale odijevati drugačije u odnosu na sportaše što uključuje oskudniju i pripijenu odjeću kako bi njihov izgled i tijelo došli do izražaja (Crace, 2021). To se često opravdava time da postojeća pravila predstavljaju kulturu toga sporta, misleći pritom na povijest i nasljeđe. Postavlja se pitanje zašto bi se danas trebala poštivati kultura koja je stvarana za vrijeme značajnog isključivanja i diskriminiranja žena u području sporta (The New York Times, 2021).

Neki od sportova koji posjeduju različita pravila odijevanja za žene i muškarce su sportovi na pijesku, gimnastika, atletika, tenis i drugi (Crace, 2021). U rukometu na pijesku se nekada muška uniforma sastojala od majice bez rukava te kratkih hlača, dok su žene morale nositi bikini (International Handball Federation, 2014), što je kod njih uzrokovalo nelagodu i strah od mogućeg pomicanja bikinija te vidljivosti intimnih dijelova tijela. No 2021. godine reprezentativke Norveške na Europskom prvenstvu nastupile su u kratkim hlačama za što su od strane Europske rukometne federacije dobile kaznu od 175 dolara po članici tima. To je izazvalo lavinu reakcija i pobuna, te se uvode izmjene. Od tada se ženska uniforma sastoji od majice pripijene uz tijelo te kratkih uskih hlača (The Charger Account, 2021), no i dalje naglašava i seksualizira žensko tijelo obzirom da je odjeća rukometaša široka (International Handball Federation, 2014).

U odbojci na pijesku također je došlo do promjene u kodeksu odijevanja. Od 1996. do 2012. godine sportašice su smjele nositi isključivo bikini ili jednodijelni kupaći po hladnome vremenu. Međunarodna olimpijska federacija je 2012. godine izmijenila pravila odijevanja kako bi odbojku na pijesku učinila sportom koji je dostupan svima, uklonivši pritom vjerske i kulturološke barijere (Bustle, 2016). Danas sportašice mogu odjenuti i majicu s kratkim rukavima ili bez rukava te hlače maksimalne dužine do koljena. Ipak, svaki odjevni predmet prati liniju tijela sportašice (CBS SPORTS, 2018).

Gimnastičarke se natječu u trikou dugih rukava iako kratki rukavi nisu zabranjeni, ali hlače bilo koje vrste jesu. Velika se pozornost pridaje fizičkom izgledu i ljepoti sportašica. Dres gimnastičarke mora biti ukrašen šljokicama kako bi vizualno bio ljepši, a sportašica mora biti našminkana. Za razliku od njih, gimnastičari nose triko, ali bez rukava, te kratke ili duge hlače ovisno o disciplini (Gimnastička gimnazija, 2020). Navedeni kodeks odijevanja propisan je od strane Međunarodne gimnastičke federacije (FIG), no uvidjevši nedostatke, MOO dopustio je nacionalnim olimpijskim odborima diktiranje vlastitih pravila. Jedini uvjet koji moraju poštivati je da pravila budu prikladna i neuvredljiva za ostale sportaše (The New York Times, 2021). Njemačke gimnastičarke na OI 2021. godine nastupile su u kombinezonu koji prekriva cijelo tijelo zbog promjena na tijelu uzrokovanih starenjem (slika 1). Iza njih stao je njihov nacionalni savez (Go!, 2021). Iako pravila u gimnastici danas dopuštaju različite načine odijevanja, gimnastičarke najčešće poštuju propise FIG-a kako ne bi prekršile tradiciju i „kulturu“ odijevanja u gimnastici (The New York Times, 2021).

Slika 1. Kombinezon u kojem su nastupale njemačke gimnastičarke na OI u Tokiju (Indeks.hr, 2021)

Tenis je danas jedan od najpravno-pravnijih sportova omogućujući sportašicama širok izbor i slobodu u odabiru odjeće za natjecanja. Međutim, nije oduvijek bilo tako, već su i u njemu postojala pravila diskriminirajuća za sportašice, konkretnije pravilo odijevanja isključivo kratkih suknji. Većina tenisačica ispod suknje nosi sportske kratke hlače, dok je gornji dio odjeće polo majica ili top koji ne smiju biti previše otvoreni (Teniski klub Koprivnica, 2011). Nije zabilježeno mnogo protivljenja tom pravilu, ipak, nekoliko se sportašica usprotivilo, primjerice Serena Williams je na French Openu 2018. godine nastupila u nedozvoljenom uskom crnom kombinezonu, a kao razlog navela je zdravstveno stanje, odnosno postporođajno razdoblje. Predsjednik Francuske teniske federacije, Bernard Giudicelli, prvotno se protivio tome, ali kasnije je odluku promijenio te je Ženska teniska asocijacija dozvolila tenisačicama odijevanje kompresijskih sportskih hlača i tajica (CBS SPORTS, 2018). Kritički gledano, odijevanje tajica ili uskog kombinezona zbog pripijenosti i naglašavanja ženskih oblina ostavlja više seksualiziran dojam nego nošenje suknji. To je možda razlog zašto tenisačice najviše prakticiraju odijevanje suknje s kratkim hlačicama.

Iako je Wimbledon tradicionalno imao strogo pravilo odijevanja tenisača isključivo u bijelo, od 2023. godine uzevši u obzir menstruaciju, ženama je dopušteno nošenje tamnih gaćica koje ne smiju biti duže od suknje ili teniskih hlačica (WWD, 2023).

Možemo vidjeti da se po pitanju odijevanja u sportu promjene odvijaju u smjeru većeg uvažavanja ženskih potreba i ujednačavanja pravila za žene i muškarce. Veći izbor odjeće omogućuje pronalazak adekvatne odjeće koja uklanja nelagodu i pruža osjećaj sigurnosti i samopouzdanja tijekom sportskih natjecanja, a time utječe i na sportski uspjeh (Fédération Internationale de Volleyball, 2019).

6. Ženski sport i mediji

Mediji su u današnje vrijeme jedna od najmoćnijih institucija koja oblikuje vrijednosti i stavove, što ih čini glavnim sredstvom za pokretanje promjena u društvu (Hayes i sur., 2020). I u području sporta stav prema istome stječe se putem implikacija medijskih izvora, bilo u vidu medijskog odabira slika, opisa sportaša, njegovog privatnog i sportskog života. Sadržaj sportskih medija odabire se prema interesima onih koji kontroliraju medije, odnosno prema onome što se najbolje prodaje, što često isključuje moralno i etički ispravne sadržaje (Kustok, 2010). Nažalost, mediji djeluju na jačanje postojećih tradicionalnih normi u domeni sporta, pa time doprinose razvoju spolne nejednakosti. Navedeno nastaje kao posljedica veće medijske zastupljenosti sportaša u odnosu na sportašice, pritom ne ističući sportske performanse i uspjehe žena, već više pažnje pridaju njihovom izgledu i obiteljskom životu (Hayes i sur., 2020). Ravnomjerno izvještavanje o ženskim i muškim sportovima uvelike bi doprinijelo osporavanju postojećih normi te ravnopravnosti ženskog i muškog sporta (Unesco, 2023).

Od samog početka medijskog praćenja sporta postoji znatno slabija zastupljenost ženskog sporta. Kao neki od razloga navode se veća zastupljenost muškaraca u medijskim tijelima koji više preferiraju sportaše i muške sportove te smatraju da se sport pretežno emitira za mušku publiku. Sportašice se u medijima pojavljuju znatno rjeđe, a često se spominju u kontekstu emocija, fizičkog izgleda i obiteljskog života (Salido-Fernández i Muñoz-Muñoz, 2021). Kada su žene i zastupljene značajno u sportskim medijima, prikazane su na stereotipan način. Sportašice koje se bave sportom prikladnim za svoj spol, primjerice gimnastikom ili umjetničkim klizanjem, dobivaju veću medijsku pokrivenost u odnosu na sportašice u „muškim“ sportovima, primjerice razni oblici borilačkih vještina. Također, većinom sportašice koje su fizički privlačnije i ženstvenije dobivaju više medijskog pokrića, a pritom se naglašavaju njihova ženstvenost i tjelesna privlačnost umjesto snage i vještine. Pojavnost

sportaša na naslovnica časopisa ili stranica također pokazuje veću prevalenciju muškaraca. Pritom su muškarci u većini slučajeva prikazivani u aktivnim pozama, dok su sportašice prikazivale emocije i ženstvenost (Kustok, 2010).

Sveučilište u Cambridgeu provelo je istraživanje o jezičnom izražavanju u vijestima o sportašicama i sportašima. Sportašice se većinom spominju u okviru svog izgleda, odjeće i osobnog života uz naglašavanje ženske estetike, a ne sportskih uspjeha. Najčešće riječi kojima se sportašice opisuju su: godine, trudna, udana ili neudana. S druge strane muškarci se opisuju riječima: najbrži, jak, veliki, sjajan. Za žene se najčešće koriste glagoli: natjecati se, sudjelovati, težiti, a za muškarce: pobjeđivati, dominirati, boriti se i slično. Prema navedenom, za žene se češće smatra da su primarno usmjerene na obitelj, a tek onda na sport. Muškarce se gleda kao da im je sport centar života te da su profesionalni i uspješni u tome (Conseil de l'Europe, 2023).

Mediji razliku u praćenosti ženskog i muškog sporta opravdavaju činjenicom da obrađuju teme koje publika želi gledati, što je krivo gledašte. Percepciju sporta te zanimanje publike izgrađuje upravo količina i kvaliteta medijskih izvještaja. Budući da su mediji fokusirani na muški sport, oni publici nameću zainteresiranost za sportaše, dok uskraćuju mogućnost razvoja interesa za ženski sport. Kvaliteta sadržaja također je presudna za praćenje određenih vijesti ili prijenosa natjecanja zato što ona može određeni sport činiti uzbudljivim ili s druge strane nezanimljivim i dosadnim što će odbiti publiku (Brenčić, 2022).

Iako se porastom broja žena u svijetu sporta vjerovalo i u povećanje rodne ravnopravnosti u medijima, taj porast ne teče linearno, već su žene i dalje podzastupljene. Ususret velikih sportskih natjecanja medijska posvećenost ženama se povećava, izrazita je tijekom natjecanja te kratko vrijeme nakon postignutih rezultata, ali onda nažalost jenjava. Opada i praćenost muškog sporta, no ne u tolikoj mjeri (Crawford, 2023). Za vrijeme OI ženski sport gotovo je posve izjednačen s praćenjem muškog sporta (Brenčić, 2022). Veća praćenost ženskih sportova vidljiva je kod pojedinačnih sportova, dok su timski te takozvani muški sportovi izrazito slabo praćeni (Dujmović, 2023).

Brenčić je 2022. godine provela istraživanje o zastupljenosti ženskog sporta u hrvatskim medijima u trajanju od tri tjedna, a jedan tjedan je obuhvatio Zimske OI. Analizirana su 496 novinarska izvještaja na tri televizije u Hrvatskoj. Najviše priloga bilo je posvećeno sportašima, čak 76%, dok je sportašicama bilo posvećeno samo 15%. Sportašice su se zajedno sa sportašima pojavljivale u 33 priloga, a u 10 priloga subjekt je bio neutralan. HTV je uglavnom redovito izvještavala o rezultatima utakmica ili pojedinačnog nastupa sportašica, dok su Nova TV i RTL rijetko izvještavale o rezultatima, osim kada su bili iznenađujući ili kada su izvještavali o posebnim vijestima, primjerice doping afere ili izbacivanje ruskih sportašica s natjecanja radi ruske invazije na Ukrajinu. Navedeno potvrđuje da se mediji intenzivnije posvećuju ženskom sportu uglavnom kada se dogodi neki iznenađujući rezultat ili događaj.

Istraživanje iz 2016. godine o ravnopravnosti muškaraca i žena u sportskim programima pokazalo je da je izrazito mali udio izvješća posvećen ženskom dijelu: od 169 izvješća o nogometu ni jedan nije bio posvećen ženama, dok je samo jedan obuhvatio i žene i muškarce zajedno. U košarci 57 ih je bilo posvećeno muškarcima, ženama samo 2, u tenisu njih 26 je bilo o muškarcima, 3 o ženama te jedan zajednički. Žene su minimalnu nadmoć postigle u skijanju gdje je 5 izvještaja bilo o ženama, 3 o muškarcima te 2 zajednička (Agencija za elektroničke medije, 2019).

7. Žene u ulozi trenerica

Iako je broj žena koje se bave sportom značajno porastao diljem svijeta, nije popraćen adekvatnim porastom žena na pozicijama trenerica. Procjenjuje se da žene čine samo 20-30% svih sportskih trenera na području Europe, a kada bi gledali samo licencirane trenerice ta brojka bila bi još manja (European Parliament, 2019).

Udio trenerica u elitnom sportu izrazito je nizak. Što je viša razina izvedbe, to je broj trenerica manji. Trenerice najčešće treniraju sportašice u „ženskim sportovima“, kao što su gimnastika i umjetničko klizanje, dok se u „muškim sportovima“ manje pojavljuju. Također, treniraju gotovo uvijek samo žene, mlade ili djecu (Conseil de l'Europe, 2023). Najčešći slučaj je da muškarci treniraju žene, dok je obrnuta situacija vrlo rijetka, osobito na profesionalnoj razini. Žene su u profesionalnom sportu uglavnom na pozicijama pomoćnih trenerica, što od njih često zahtijeva prilagodbu i udovoljavanje trenerima (European Parliament, 2019).

Podzastupljenost žena na trenerskim pozicijama može se objasniti „homolognom reprodukcijom“ kao posljedicom dugogodišnje visoke zastupljenosti muškaraca u sportu. Homologna reprodukcija govori o tendenciji muških trenera i sportaša da angažiraju one koji više nalikuju njima, odnosno angažiranje osoba istog spola. Osim toga, bivši sportaši često postaju treneri, stoga se omjer sportaša i sportašica kasnije odražava na omjer trenera i trenerica (Conseil de l'Europe, 2023).

8. Žene na vodećim pozicijama u sportu

Podzastupljenost žena u svijetu sporta vidljiva je i u prisustvu žena u vodećim tijelima sportskog sustava. Za žene se oduvijek smatralo da su više posvećene obiteljskom životu, da im nedostaje osobina potrebnih za vodstvo te da su manje motivirane za napredak do visokih pozicija. Smatra se i da kada se nađu na vodećim pozicijama, nastoje se uklopiti u domenu kojom dominiraju muškarci. Njihove ideje često budu neuvažene. Jedan od razloga je što ženski stil vođenja značajno odstupa od muškog. Muškarci teže što bržem postizanju rezultata, dok žene više pažnje pridaju sredstvima koja su potrebna za postizanje rezultata, kvaliteti odnosa te traženju informacija od drugih osoba kako bi im pružile osjećaj uključenosti. Žene imaju različite vještine od muškaraca, kao što su empatija i emocionalna inteligencija koje pridonose kvalitetnom timskom radu jer omogućuju kontroliranje sukoba te skladnije donošenje odluka. Osim toga, smatra se da žene u odborima i vodećim tijelima povećavaju ugled te legitimnost cijelog sustava (Clayton-Hathway, Fasbender, 2019).

Donošenjem raznih odredbi i zakona, zastupljenost žena na vodećim sportskim pozicijama na putu je prema potpunoj ravnopravnosti. MOO 2020. godine na OI u Tokiju postigao je rekordni broj zaposlenih žena - 48%, a na OI 2024. godine u Parizu očekuje se omjer zaposlenih žena i muškaraca u sportskim upravnim tijelima 50:50. MOO svojim je uređenjem omjera zaposlenih žena i muškaraca uvelike utjecao na odluke i unutar Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) koji je donio odluku o 40-postotnoj zastupljenosti žena na vodećim pozicijama u sportu, no taj korak tek treba realizirati. Skupština HOO-a je 2023. godine brojila 126 članova od kojih su samo 17 bile žene, a u Vijeću HOO-a žene su zauzele samo 6 pozicija od 23. Usprkos trenutnoj podzastupljenosti žena u vodećim tijelima, na svijetlu budućnost prema postizanju ravnopravnosti ukazuje činjenica da od četiri potpredsjednika HOO-a, čak tri mjesta zauzimaju žene. Dakle, put prema rodnoj ravnopravnosti u vodećim tijelima je otvoren te je potreban samo interes žena za djelovanje i zauzimanje tih osiguranih pozicija (Hrvatski olimpijski odbor, 2023).

9. Posljedice diskriminacije žena u sportu

Neravnopravnost i diskriminacija žena tijekom povijesti ostavile su značajne posljedice u sportu i danas, što se odražava na uključivanje i ustrajnost djevojčica i žena u sportu. Istraživanje na području Europske unije pokazalo je da se približno 44% muškaraca bavi nekim oblikom tjelovježbe barem jednom tjednom, u odnosu na 36% žena. Najveće razlike vidljive su između 15. i 24. godine: 59% mladića bavi se sportom barem jednom tjedno, za razliku od 47% djevojaka. Također, 12% mladića bavi se sportom najmanje pet puta tjedno, dok isto čini samo 6% djevojaka. Razlike se s dobi postupno smanjuju (Conseil de l'Europe, 2023).

Navedene razlike ovise i o motivima sportaša. Najčešći motivi za bavljenje sportom, zajednički za oba spola, su poboljšanje zdravlja i fizičkog izgleda. Muškarci se tjelesnom aktivnošću bave iz zabave, radi druženja ili kako bi poboljšali tjelesnu sposobnost i izvedbu. Specifični motivi za žene su kontroliranje tjelesne težine, poboljšanje fizičkog izgleda te usporavanje procesa starenja. Opisane razlike u motivima najizraženije su u mlađoj dobi, a posljedica su rodnih stereotipa. Od muškaraca se očekuje da budu snažni i atletske građe, dok žene moraju biti vitke, lijepe i mlade (Conseil de l'Europe, 2023), što je rezultiralo podjelom sportova na muške i ženske. Tijekom povijesti smatralo se da nisu svi sportovi prikladni za žensku populaciju te se one moraju posvetiti isključivo estetičnim i gracioznim sportovima koji imaju nizak rizik od ozljeda te ne zahtijevaju puno snage, poput gimnastike, klizanja ili plesa. S druge strane, sportovi koji zahtijevaju snagu, izdržljivost i brzinu te mogu biti opasni, rezervirani su za muškarce (Dekšnytė, 2013). Žene tjelesnu aktivnost najčešće obavljaju kod kuće, na putu do kuće, posla ili trgovine, dok muškarci prije idu vježbati u neki sportski klub, što također odražava tradicionalno gledanje na posvećenost žene obitelji i kući (Conseil de l'Europe, 2023). Navedeni stereotipi utječu ne samo na sudjelovanje žena u sportu, njihovu motivaciju i ustrajnost, već i na smanjenje sportske performanse, fizičkih sposobnosti i slabiji uspjeh sportašica (Dekšnytė, 2013).

10. Zaključak

Tradicija i stereotipi koji se prenose s generacije na generaciju uzrokovali su prenošenje diskriminacije sportašica iz povijesti na današnje društvo. Srećom, današnje društvo sve je osvještenije po pitanju diskriminacije, no pokušaji njezinog ublažavanja još su uvijek sporadični. Društvo je ipak manje odgovorno za diskriminirajuće ponašanje budući da njihove postupke i stavove diktira netko viši, u ovom slučaju mediji i sportsko vodstvo, koji se ne zalažu dovoljno za ravnopravnost. Mediji često zapostavljaju ženski sport što opravdavaju zakonom ponude i potražnje, odnosno publici pružaju ono što ljudi od njih traže. Međutim, nedostatak sadržaja vezanog uz ženski sport, kao i nametanje muškog sporta, u društvu potiskuje razvoj interesa za praćenje ženskog sporta. S druge strane, utjecaj uprave i vodećih tijela na diskriminaciju odražava se u manjoj plaćenosti sportašica, kao i nedovoljno poticanje ženskih sposobnosti. Manja plaćenost u odnosu na sportaše opravdava se time što ženski sport donosi manju zaradu klubu ili savezu. Do veće zarade sportašica neće doći sve dok se ženski sport ne počne više promovirati u medijima, ali i od strane saveza.

Dok obje strane ne odluče provesti odgovarajuće korake kako bi se položaj sportašica izjednačio sa sportašima, do bitnog pomaka neće doći.

11. Literatura

1. Agencija za elektroničke medije (2019). Dostupno na URL adresi: <https://www.aem.hr/wp-content/uploads/2019/01/Ravnopravnost-mu%C5%A1karaca-i-%C5%BEena-u-sportskim-programima-audiovizualnih-medija.pdf>. Datum pristupa 9. kolovoza 2023.
2. Brenčić, A. (2022). Zastupljenost ženskog sporta u hrvatskim medijima (diplomski rad). Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
3. Bustle (2016). Dostupno na URL adresi: <https://www.bustle.com/articles/171814-what-is-the-2016-olympic-beach-volleyball-dress-code-heres-how-the-rules-have-changed>. Datum pristupa 16. studenoga 2023.
4. CBS SPORTS (2018). Dostupno na URL adresi: <https://www.cbssports.com/tennis/news/serena-williams-sparks-pregnancy-related-wta-rule-changes-involving-rankings-and-dress-code/>. Datum pristupa 2. prosinca 2023.
5. Clayton-Hathway, K., Fasbender, U. (2019). Women as Leaders and Managers in Sports: Understanding Key Career Enablers and Constraints in the British Horseracing Industry. U: Antoniou, A. S., Cooper, G., Gatrell, C. Women, Business and Leadership. Njemačka: Oxford Brookes University. Justus-Liebig-University Giessen.
6. Conseil de l'Europe (2019). Dostupno na URL adresi: <https://rm.coe.int/all-in-toolkit-how-to-make-an-impact-on-gender-equality-in-sport-all-y/1680989ab2>. Datum pristupa 3. travnja 2023.
7. Crace J. (2021). Dostupno na URL adresi: <https://www.theguardian.com/sport/2021/nov/01/handball-federation-changes-uniform-rules-after-pressure-over-sexist-bikini-rule>. Datum pristupa 15. studenoga 2023.
8. Crawford, M. (2023). Speaking Up and Speaking Out: Collective Voice in Women's Sports Media. *Communication & Sport*, 11(4), 688-705.
9. Crnković, M., Tančik, I. (2019). Spolne razlike u sportu. U I. Šklempe Kokić, S. Janković (ur). Zbornik radova skupa "Fizioterapija u sportu, rekreaciji i wellnessu". (str. 93-102). Vukovar: Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru.
10. CSP GLOBAL (2023). Dostupno na URL adresi: <https://kinesiology.csp.edu/sports-coaches-and-trainers/a-brief-history-of-women-in-sports/>. Datum pristupa 16. travnja 2023.
11. Dekšnytė, R. (2013). Ladies in armour: A phenomenological investigation of experiences of highly skilled finnish female kendo athletes (magistarski rad). Finska: Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä.
12. Depauw, K. P., Bonace, B. J., Karwas, M. R. (2013). Women and Sport Leadership. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 3(62), 32-34.
13. Dujmović, A. (2023). Sportaši & mediji. *Olimp*, 86, 12-18.
14. Đonlić, V., Moretti, V. i Kinkela, D. (2009). Aktivnost žena u području sporta i sportske rekreacije. Zbornik radova VIII. konferencije o športu Alpe- Jadran. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske., str. 168-176
15. Edman, S. (2022). Skeletal muscle fiber types in man: With special reference to anabolic signaling and mitochondrial bioenergetics (doktorski rad). Stockholm: GIH The Swedish school of sport and health sciences.
16. EHNE (2020). Dostupno na: <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/gender-and-europe/gendered-body/women-and-olympic-games>. Datum pristupa 14. travnja 2023.
17. European Parliament (2019). Dostupno na URL adresi: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635560/EPRS_BRI\(2019\)635560_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635560/EPRS_BRI(2019)635560_EN.pdf). Datum pristupa 26. svibnja 2023.

18. Fédération Internationale de Volleyball (2019). Dostupno na URL adresi: https://www.fivb.org/en/beachvolleyball/Document/2020/Rule50/FIVB_BVB_OG_Teams_Uniform_Guidelines_FINAL.pdf. Datum pristupa 16. studenoga 2023.
19. Forbes (2022). Dostupno na URL adresi: <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2022/12/22/the-worlds-highest-paid-female-athletes-2022/?sh=1f9e42ea73b4>. Datum pristupa 17. studenoga 2023.
20. Forbes (2023). Dostupno na URL adresi: <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2023/05/16/why-only-one-woman-made-the-ranks-of-the-worlds-50-highest-paid-athletes/>. Datum pristupa 16. studenoga 2023.
21. Forbes (2023a). Dostupno na URL adresi: <https://www.forbes.com/sites/brettknight/2023/05/02/the-worlds-10-highest-paid-athletes-2023/?sh=61209543b156>. Datum pristupa: 18. studenoga 2023.
22. Galović, A. (2020). Globalizacija sporta (završni rad). Osijek: Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
23. Gimnastička gimnazija (2020). Dostupno na URL adresi: <https://gimnastickagimnazija.com/kodeks-odijevanja-u-gimnastici/>. Datum pristupa 1. prosinca 2023.
24. Gol (2021). Dostupno na URL adresi: https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/ostali_sportovi/njemacke-gimnasticarke-se-u-tokiju-pojavile-u-opremi-u-kojoj-se-osjecaju-ugodno-i-prelijepo---660874.html. Datum pristupa 1. prosinca 2023.
25. Hayes, M., Chen, J., Riot, C., Ling Yang, E. C., Khoo-Lattimore, C. (2020). A Social Media Analysis of the Gendered Representations of Female and Male Athletes During the 2018 Commonwealth Games. *International Journal of Sport Communication*, 13(4), 670-695.
26. Hrvatski olimpijski odbor (2023). Dostupno na URL adresi: <https://www.hoo.hr/singlepost/uz-obiljeavanje-dana-ena-morana-palikovi-gruden-elida-hooovu-odluku-o-ravnopravnosti-ena-slijede-i-svi-drugi-u-hrvatskoj>. Datum pristupa 3. prosinca 2023.
27. Indeks.hr (2021). Dostupno na URL adresi: <https://www.index.hr/sport/clanak/njemacke-gimnasticarke-neobicnom-odjecom-poslale-snaznu-poruku/2292864.aspx>. Datum pristupa 1. prosinca 2023.
28. International Handball Federation (2014). Dostupno na URL adresi: https://www.ihf.info/sites/default/files/2019-05/0_09%20-%20Rules%20of%20the%20Game%20%28Beach%20Handball%29_GB.pdf. Datum pristupa 15. studenoga 2023.
29. Katsarova, I. (2019). Gender equality in sport: Getting closer every day. EPRS: European Parliamentary Research Service. Dostupno na URL adresi: <https://policycommons.net/artifacts/1335190/gender-equality-in-sport/1941491/>. Datum pristupa 14. rujna 2023.
30. Kinkela, D., Moretti, V. i Đonlić, V. (2011). Moralne i pravne dvojbe utvrđivanja spola u sportu. *JAHR*, 2(3), 119-126.
31. Kustok, S. (2010). Representations of women athletes in the media (magistarski rad). Chicago: College of Communication Master of Arts DePaul University.
32. Meier, H. E, Konjer, M. V., Krieger, J. (2021). Women in International Elite Athletics: Gender (in)equality and National Participation. *Front. Sports Act. Living*, 3, 709640. Dostupno na URL adresi: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fspor.2021.709640/full>. Datum pristupa: 27. ožujka 2023.

33. Men's Journal (2023). Dostupno na URL adresi: <https://www.mensjournal.com/news/serena-williams-highest-paid-female-athlete-2023>. Datum pristupa 16. studenoga 2023.
34. Morgan, S. (2021). Working Twice as Hard for Less Than Half as Much: A Sociolegal Critique of the Gendered Justifications Perpetuating Unequal Pay In Sports. *The Columbia journal of law & the arts*, 45(1), 121-158.
35. Nedić, T., Škerbić, M. M. (2020). Definiranje sporta u hrvatskim i međunarodnim pravnim aktima - na razmeđi prava i filozofije. *Studia ethnologica Croatica*, 32(1), 155-181.
36. Nuzzo J. L. (2023). Sex differences in skeletal muscle fiber types: A meta-analysis. *Clinical Anatomy*, 37(1), 81-91.
37. Pfister, G. (2011). Gender equality and (elite) sport. Strasbourg: Department of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen.
38. Ponorac, N., Palija, S., Popović, M. (2013). Women and Sport. *SportLogia*, 9(1), 1-7.
39. Salido-Fernández, J., Muñoz-Muñoz, A. M. (2021). Media Representation of Women Athletes at the Olympic Games: A Systematic Review. *Apunts Educación Física y Deportes*, 146, 32-41.
40. Senne, J.A. (2016). Examination of Gender Equity and Female Participation in Sport. *The Sport Journal*, 19, 1-9.
41. Teniski klub Koprivnica (2011). Dostupno na URL adresi: <https://tk-koprivnica.hr/2011/12/14/pravila-odijevanja-u-tenisu/>. Datum pristupa 2. prosinca 2023.
42. The Charger Account (2021). Dostupno na URL adresi: <https://www.thechargeraccount.com/post/athletic-dress-codes-exacerbate-gender-inequality>. Datum pristupa 15. studenoga 2023.
43. The New York Times (2021). Dostupno na URL adresi: <https://www.nytimes.com/2021/07/29/fashion/olympics-dress-codes-sports.html>. Datum pristupa 15. studenoga 2023.
44. Unesco (2023). Dostupno na URL adresi: <https://webarchive.unesco.org/web/20230104165710/https://en.unesco.org/themes/gender-equality-sports-media>. Datum pristupa 14. svibnja 2023.
45. Wei-Haas, M., Mansky, J. (2016). The Rise of the Modern Sportswoman. *Smithsonian Magazine*. Dostupno na: <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/rise-modern-sportswoman-180960174/>. Datum pristupa 4. travnja 2023.
46. WWD - Women's Wear Daily (2023). Dostupno na URL adresi: <https://wwd.com/pop-culture/culture-news/wimbledon-changes-womens-dress-code-1235722004/>. Datum pristupa 3. prosinca 2023.